

Az élet Istene és a szárazvirágok

A helyi egyházak központi problémája nem a pénzhiány vagy a csekély számú személyzet, hanem az egyház-községek „exkultúrációja”, másképpen fogalmazva: elidegenedésük a mai ember életvilágától. Az egyház-község több helyütt az egyik egyesületnek számít a többi mellett – és kívülről éppolyan idegenül tekintenek rá, mint egy hagyományörző népviseleti csoportra vagy egy aggályos polgári kezdeményezésre: a kívülálló számára furcsa az itt szokásos gondolkodás- és beszédmód, az ünneplés formája.

Ezt az exkultúrációt fel kellene dolgozni – mégpedig a püspökségek szintjén éppúgy, mint az egyházközségekén. A plébániai struktúra változásaival ugyanis – bármilyen vitathatatlanul fontosak is ezek – nem változnak meg automatikusan a közösségek. Ezért annak a közösségi fejlődésnek, amely megérdemli ezt a nevet, mindenekelőtt azzal a kérdéssel kell szembenéznie, hogyan lehetne az egyház különböző pontjain sikeresen hidat verni az evangélium és a mai emberek között. Ez a kérdés kitágítja a látóhatárt a belső egyházi látásmódon túlra. E tekintetben ösztönző lehet a számvetés azokkal az ún. szociokulturális trendekkel, amelyek a jelenkor emberének vágyait és szükségleteit képezik le. E trendek közül négyet vázolunk röviden mint az egyházakhoz intézett kihívást:

Megformálás: Egy-egy termék megtervezett formája vagy egy személy stílusa nem egyszerűen valami „külsődleges” dolog, hanem arról tájékoztat, ami ténylegesen rejlik a forma vagy a stílus mögött. Ez éppúgy vonatkozik egy hajsamponra, mint egyik vagy másik kávéfajtára – és érvényes a templomra is. A templom berendezésének kialakítása és az ott dolgozó emberek alakja egyaránt elmond valamit arról az Istenről, akit ott tisztelnek, és világosan megmutatja, kit látnak ott szívesen, és kit nem. Ahol egy vízköves szenteltvíztartóban egy száraz mosogatószivacs csiklandozza az ember ujjai hegyét, vagy a szárazvirág-csokrok kora felveheti a versenyt némely műalkotásával, ott valóban szó szerint felfoghatatlan titokká válik az élet Istenéről szóló üzenet. Az egyházközségeknek csak akkor lesz jövőjük, ha tagjaik és tereik ténylegesen azt mutatják, amit rólu-
luk, illetve bennük hirdetnek.

Meggyökerezés: Tekintettel a növekvő mobilitásra és a világméretű kapcsolatrendszerekre, jelenleg egyre nő az emberek vágyakozása arra, hogy valahol helyben legyenek ott-hon. Ezt nem csupán a regionális élelmiszerekre kiadott összegek növekedése jelzi; egyre vonzóbbá válik a szűkebb társadalmi környezet iránti értelmes elköteleződés, és nő a saját lakás jelentősége. Egy svéd bútorárúház reklámkérdése így fejezi ki ezt a fejleményt: „Még laksz, vagy már élsz?”

A helyi meggyökerezés mellett növekszik a spirituális meggyökerezés iránti igény is. Újból felfedeznek számos régi keresztény hagyományt az őrzőangyaloktól a zarándokutakig – ám többnyire az egyháztól távol. Az egyház számára, amely évszázadokon át egyike volt a legfőbb helyi és spirituális szereplőknek, az a kihívás, hogy helyben mutassa meg minőségét: egyrészt olyan megszólítható partnereként, akinek van érzéke a hétköznapi spirituális dimenziója iránt, másrészt a „jöttetek helyi ügynökségeként”. A keresztény közösségek számára például nem lehet mindegy, és nem szabad, hogy mindegy legyen, hány szakközépiskolai tanuló talált magának munkahelyet, miután befejezte tanulmányait.

Személyes törődés: E trend orvosi vonatkozásában világosan érezhető: az egyre professzionálisabb műszeres orvoslással párhuzamosan nem növekszik, hanem csökken a páciensek elégedettsége. Az alternatív terápiák és a természetes gyógymódok iránt hatalmas az érdeklődés. Itt világosan megmutatkozik, hogy az emberek azt akarják: személyként vegyék komolyan őket, ne pedig mégoly kifinomult kezelési módszerek tárgyaként.

A hagyományos orvostudományéhoz hasonló az egyházi közösségek helyzete. Az elmúlt évtizedekben valamiféle „apparátus-lelkipásztorkodást” állítottak színre, s annak nagyon is megvannak a maga gyakorlati előnyei: ennek köszönhetően több istentiszteletet is meg lehet tartani egy-egy hétvégén, vagy számtalan fiatal lehet odacsempészni a szentségek vételéhez. Az idegi megterhelésen és az anyagi ráfordításon kívül semmibe sem kerül a technikailag kifinomult és munkatársak sokaságával lelkesített apparátus-lelkipásztorkodás – de sajnos keveset is hoz a konyhára. Ezt legkésőbb akkor vesszük észre, ami-

kor rájövünk, mennyit tesznek a gyülekezetekben dolgozó emberek a saját lelkükért. Gyakran igen keveset.

Ezért a jövőben nem lesz elég, ha az egyházi közösségek csak jelen lesznek ott helyben. Meg kell majd kérdezniük maguktól, mennyire veszik komolyan az embereket mint személyeket. Azokkal lehetne kezdeni, akik már (vagy még) egyébként is ott vannak.

Tapasztalásvágy: Ha mindenütt falmászótermék, fitness-templomok és wellness-oázisok bújnak ki a földből, akkor ebben az mutatkozik meg, hogy az embereket mély vágy él az élmények iránt. A világ médiumok általi közvetítése és virtualizálása kitágítja ugyan az emberek látóhatárát, de az élményeket nem pótolja. Más dolog a díványon áttanulmányozni egy magasban a folyó fölött húzóó kötélhid dokumentációját, és megint más megtapasztalni a magasban, hogy lábunk nem akar oda menni, ahová mennie kellene.

Az élményirányultság nem egyszerűen a szórakozás társadalmának szomorú csúcsmegnyilvánulása, amit a kultúrpeszimizisták látni akarnak benne. Az a vágy áll mögötte, hogy a szélsőséges élmények révén hiteles tapasztalatokra tegyenek szert – mert az igazságok bőségének kínálatában végső soron csak ezek a tapasztalatok képesek meggyőzni. Ezért az a kérdés, amelyet az egyházközségeknek fel kell tenniük maguknak, így hangzik: Nálunk mit tudnak valóban megtapasztalni az emberek? Ez különösen is vonatkozik a spiritualitás területére. Ahol a liturgia nem szent játék, hanem sietős játszadozás, ott a helyi egyház elvesztette a játszmát.

*

A négy vázolt trend abba az irányba mutat, amerre az egyházi közösségek fejlődése tartani fog, és tartania is kell, ha e közösségek tevékenysége nem akar pusztán vigasztaló és elringató programmá válni. A gyülekezetek jövője mindenekelőtt attól függ, sikerül-e nekik valóban helyi egyház-zá válniuk – nem pedig az egyházra emlékezés helyévé; vagyis olyan helyekké válniuk, ahol az emberek megtapasztalhatják az evangélium jelentőségét az életükre nézve. Hogy ez sikerül-e majd az egyes közösségeknek, nem annyira a struktúraszervezők kezében, mint inkább a saját kezükben van.

Bernhard Spielberg

Forrás: Publik-Forum, 2008/16